

ISSN 2413-2284 (Print)

ISSN 2413-2292 (Online)

<https://doi.org/10.26661/CBNN-2413-2284>

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ВІСНИК:
НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ ЩОРІЧНИК
НИЖНЬОЇ НАДДНІПРЯНЩИНИ

**Випуск 40. Том 2
(2019)**

Запоріжжя
2019

Журнал засновано у 1994 році
Засновник та перший головний редактор – **Воловик Віталій Іванович** (1994-2017)
Засновник видання: **Запорізький національний університет**
Свідоцтво про держреєстрацію: **серія 33 КВ №15437-4009 ПР** від 19.06.2009 р.

Збірник затверджений як фахове видання з філософії
(Наказ Міністерства освіти і науки України № 747 від 13.07.2015, Додаток 17).

Голова міжнародної редакційної колегії: *Фролов М.О.*, доктор історичних наук, професор.

Головний редактор: *Лепський М.А.*, доктор філософських наук, професор.

Заступник голови міжнародної редакційної колегії: *Васильчук Г.М.*, доктор історичних наук, професор.

Заступник головного редактора: *Бутченко Т.І.*, доктор філософських наук, доцент.

Відповідальні секретарі: *Скворець В.О.*, доктор філософських наук, доцент; *Кудінов І.О.*, кандидат філософських наук, доцент.

Редакційна колегія (Україна):

Бех В.П...... доктор філософських наук, професор;

Воронкова В.Г...... доктор філософських наук, професор;

Глазунов В.В...... доктор філософських наук, доцент;

Додонов Р.О...... доктор філософських наук, професор;

Жадько В.А...... доктор філософських наук, професор;

Краснокутський О.В...... доктор філософських наук, доцент;

Кривега Л.Д...... доктор філософських наук, професор;

Мурзін В.Ю...... доктор історичних наук, професор;

Таран В.О...... доктор філософських наук, професор;

Утюж І.Г...... доктор філософських наук, професор.

Шавкун І.Г...... доктор філософських наук, професор.

Чайка І.Ю...... доктор філософських наук, доцент.

Іноземні члени редакційної колегії:

Клец Лешек..... доктор філософії, професор (Республіка Польща);

Сичакова-Беблава Емілія..... доктор філософії, професор (Республіка Словачія).

Таббс Девід..... доктор філософії, професор (США);

Усов Павло Геннадійович..... доктор політичних наук, доцент (Республіка Білорусь);

Шишляк Томаш..... кандидат політичних наук (Республіка Польща).

Випуск № 40 (2) рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Запорізького національного університету, протокол № 5 від 27 грудня 2019 р.

Рецензенти:

В.І. Додонова – доктор філософських наук, професор;

В.І. Палагута – доктор філософських наук, професор.

Адреса редакції: 69600, м. Запоріжжя, МСП-41, вул. Жуковського, 66.

К 906 **Культурологічний вісник: Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпряниці** / Гол. ред. М.А. Лепський; Запорізький національний університет. – Запоріжжя: КСК-Альянс, 2019. Випуск 40. Том 2. 150 с.

<https://doi.org/10.26661/CBNN-2019-2-40-150>

ЗМІСТ

Лепський М.А., Дударєва І.В. <i>Культурні коди та функціональні смисли поліцентризму міста (на прикладі Празького експедиційного рейду 2019 року).....</i>	<i>12</i>
Бєлякова К.О. <i>Методологічні засади процедури і шляхи концептуалізації в соціогуманітарній науці</i>	<i>22</i>
Велієв П.Т.О. <i>Критична геополітика як нова парадигма геополітичних досліджень.....</i>	<i>31</i>
Велієв Ф.Т.О. <i>Азербайджанська соціальність: сутнісні характеристики.....</i>	<i>38</i>
Глазунов В.В. <i>Олігархічна матриця відкриття ринку землі: можливості та загрози.....</i>	<i>44</i>
Горбенко В.С. <i>Предметне поле світогляду миротворення у філософських концепціях ХХ століття</i>	<i>58</i>
Додонов Р.О., Александрова О.С., Завадський В.М., Віннікова Н.М. <i>Peace Education: європейський досвід і національна спроможність підтримки депресивних груп.....</i>	<i>65</i>
Ель Гуессаб Карім <i>Соціокультурна детермінація становлення арабського ареалу.....</i>	<i>75</i>
Зінкевич В.І. <i>Когнітивний аналіз як засіб дослідження життєвого циклу індустріальної освіти</i>	<i>81</i>
Кривега Л.Д. <i>Людина в сучасному медіапросторі</i>	<i>87</i>
Кудінов І.О., Скворець В.О. <i>Трансформація моделі соціального управління у пост-радянській Україні.....</i>	<i>92</i>
Ортіна Г.В., Єфіменко Л.М., Вороніна Ю.Є. <i>Філософія сталого розвитку як вектор соціально-відповідального партнерства держави, бізнесу і громадянського суспільства.....</i>	<i>101</i>
Повзло О.М. <i>Викладання філософії: чи достатньо наукового підходу?.....</i>	<i>108</i>
Подмазін С. І. <i>Соціальні та індивідуальні складові феномену інтернет-залежності</i>	<i>115</i>
Сепетий Д.П. <i>Значення та методологічна специфіка філософії в перспективі критичного раціоналізму.....</i>	<i>121</i>
Сосуновський В.С. <i>Територіальна громада в Україні: перспективи змін.....</i>	<i>129</i>
Утюж І.Г., Спиця Н.В. <i>Ренесанс соціогуманітарного знання в сучасній науці та освіті.....</i>	<i>134</i>
АВТОРСЬКА ДОВІДКА	141
ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ.....	147

TABLE OF CONTENTS

Maksym Lepskiy, Inna Dudareva <i>Cultural codes and functional meanings of polycentrism of the city (on the example of the Prague expedition raid 2019)</i>	<i>12</i>
Kateryna Bieliakova <i>Methodological foundations of the procedure and ways of conceptualization in socio-humanitarian science.....</i>	<i>22</i>
Parviz Teyyub Ogly Veliyev <i>Critical geopolitics as the new paradigm of geopolitical research.....</i>	<i>31</i>
Fariz Teyub Ogly Veliyev <i>Azerbaijan sociality: essential characteristics</i>	<i>38</i>
Volodymyr Glazunov <i>The oligarchic matrix of the land market: opportunities and threats</i>	<i>44</i>
Vitaliy Gorbenko <i>Subject field of peacekeeping worldview in philosophical concepts of the XXth century</i>	<i>58</i>
Roman Dodonov, Olena Aleksandrova, Vitalyi Zavadsky, Nataliia Vinnikova <i>Peace Education: European good practices and national capacity to support the disadvantaged groups of people and regions</i>	<i>65</i>
Karim El Guessab <i>Sociocultural determination of the formation of the Arabian range</i>	<i>75</i>
Vasyl Zynkevich <i>Cognitive analysis as a mean for research of an industrial education life cycle</i>	<i>81</i>
Lyudmyla Kryvega <i>Person in modern media space.....</i>	<i>87</i>
Igor Kudinov, Volodymyr Skvorets <i>Transformation of the social management model in post-Soviet Ukraine.....</i>	<i>92</i>
Ganna Ortina, Ludmyla Yefimenko, Julia Voronina <i>The philosophy of sustainable development as a vector of social and responsible partnership of the state, business and civil society</i>	<i>101</i>
Oleksandr Povzlo <i>How to study philosophy as science or not science.....</i>	<i>108</i>
Serhiy Podmazin <i>Social and individual components of the internet addiction phenomenon</i>	<i>115</i>
Dmytro Sepetyi <i>The meaning and methodological specificity of philosophy in the perspective of critical rationalism.....</i>	<i>121</i>
Vladimir Sosunovsky <i>Territorial community in Ukraine: prospects of change</i>	<i>129</i>
Iryna Utyzh, Natalia Spitsa <i>Renaissance of socio-humanitarian knowledge in modern science and education.....</i>	<i>134</i>
LIST OF AUTHORS.....	141
PUBLISHING POLICY	148

© **Додонов Р.О.**

доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)
ORCID: 0000-0003-1598-499X
r.dodonov@kubg.edu.ua

© **Александрова О.С.**

доктор філософських наук, професор, декан Історико-філософського факультету
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)
ORCID: 0000-0003-0030-1367
o.aleksandrova@kubg.edu.ua

© **Завадський В.М.**

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)
ORCID: 0000-0002-0384-5979
v.zavadskyi@kubg.edu.ua

© **Віннікова Н.М.**

доктор філологічних наук, доцент, проректор з наукової роботи
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)
ORCID 0000-0002-5162-4150
n.vinnikova@kubg.edu.ua

PEACE EDUCATION: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД І НАЦІОНАЛЬНА СПРОМОЖНІСТЬ ПІДТРИМКИ ДЕПРЕСИВНИХ ГРУП

Анотація. Стаття присвячена переусвідомленню європейського і національного досвіду подолання засобами освіти проблем депресивних груп населення, викликаних збройними конфліктами. В Європейському Союзі накопичений значний досвід фасилітації у вирішенні збройних конфліктів, післявоєнної реабілітації, формування культури толерантності. Одним із засобів трансляції цього досвіду є проект Peace Education, спрямований на профілактику конфліктів, культивування цінностей миру, стабільності і добробуту, зниження рівня агресивності та насилля. Аналізуються теоретико-методологічні основи даного проекту, зокрема, полемологія, конфліктологія, мультикультурологічна, комунікаційна парадигма, геофілософія тощо. Описуються функції Peace Education, до числа яких входить постконфліктне замирення. Ця функція набуває особливого значення для пострадянських держав, що пройшли через збройні конфлікти (Молдова, Азербайджан, Вірменія, Грузія, Україна). Вони зіткнулися з ситуаціями, які деякі європейські країни вже пройшли, і змушені шукати вирішення тих саме проблем, які в країнах-членах ЄС були відносно успішно подолані. Тому необхідно вивчати цей досвід, реалізовувати досягнення у національні освітні простори. При цьому на особливу увагу заслуговують породжені війною «нові інклюзивні категорії» – учасники бойових дій, цивільні особи, що фізично, психологічно, фінансово постраждали від збройного конфлікту, родичів загиблих, переселенці тощо. Ці категорії є потенційними трансляторами негативного досвіду насильницького вирішення проблем. Успішні практики подолання інкапсуляції депресивних груп – такі, як, наприклад, відкриті кордони та освітній простір, академічна мобільність, і програми професійної перепідготовки можуть бути реалізовані в Україні з адаптацією до національних реалій.

Ключові слова: освіта, мир, конфлікт, безпека, неблагополучні групи населення, депресивні регіони

Вступ. Чергове балансування світу на межі миру і великої війни актуалізує теоретичні дослідження, присвячені природі війн та шляхів їх подолання. Останніми роками відбувається суттєва трансформація організованих форм

насильства, викликаних вступом людства в інформаційну еру, яка викликала до життя нові форми конфліктів – гібридні війни [36]. Крім того, держави втратили монополію на насильство, побічно породжуючи безліч неурядових

організацій терористичного спрямування, які є джерелом збройних конфліктів. Вогнищами дестабілізації системи міжнародної безпеки стають неефективність політики мультикультуралізму, міжконфесійна напруженість, міграційна криза тощо. Загальна дестабілізація ситуації на Європейському континенті вимагає пошуку нових ціннісних орієнтирів, спрямованих на мінімізацію конфліктогенних чинників на рівні особистості, суспільства і наддержавних структур. Полемологія, паксологія, іренологія та інші наукові напрями, що сформувалися після Другої Світової війни і мають на меті виявлення й усунення джерел збройних конфліктів, у XXI столітті знов стають актуальними.

Освіта – це процес і результат засвоєння людиною знань, умінь, навичок, що сприяють формуванню людини як особистості. Тому дуже важливо засобами освіти сформуванню соціально значущі цінності, у тому числі – цінності миру. Усвідомлення цього моменту, схоже, вже прийшло до європейських інтелектуалів. Так, зокрема, сер Майкл Барбет, який ініціював реформування системи освіти Великої Британії, у виступі перед студентами проголосив: «На сьогоднішній день ваш диплом – це визнання ваших можливостей. Завтра... ви можете задати собі питання: «Як моє життя допоможе усунути причини війни?» Якби це питання було почуто в наших системах освіти і змусило діяти постійно зростаюче число людей у всьому світі... ми мали б усі надії на світле майбутнє» [2]. Київський професор О. Базалук, процитувавши М. Барбета, зазначив, що питання «Як моє життя допоможе усунути причини війни?» вказує на базову цінність миру, яка може бути прищеплена інститутом освіти [28].

Метою статті є спроба оцінити європейський і національний досвід подолання засобами освіти викликаних збройними конфліктами проблем депресивних груп населення, а також культивування в цьому середовищі цінностей миру, добробуту та процвітання.

Становлення Peace Education та її філософсько-методологічне підґрунтя

Ідею культивування цінностей миру засобами освіти аж ніяк не можна вважати новою, але в наші дні вона отримала «друге дихання». Ця ідея ґрунтується на гіпотезі, що освіта та виховання здатні виправити ціннісні орієнтації, які формуються під час соціалізації особистості і які, в свою чергу, визначають вибір нею способів задоволення своїх потреб та інтересів [24]. Для соціуму вкрай важливо, що б ці індивідуальні цінності, потреби та інтереси не були спрямовані

проти самого суспільного порядку, проти життя інших людей, їх прав, власності та гідності.

В широкому сенсі слова, напрямок Peace Education (далі – PE) може бути визначений як «процес набуття цінностей, знань і розвиток навичок, позицій та поведінки для того, щоб жити в гармонії з самим собою, іншими та оточуючим середовищем» [17, с. 75]. Філософія PE передбачає, що турботу про «мир у всьому світі» слід починати з себе. У такому контексті до цього напрямку входять чисельні педагогічні й соціально-психологічні методики угамування агресивності, подолання конфліктів у дитячому середовищі, проявів мобінгу, булінгу, інших форм насильства і психологічного цькування в сім'ї та школі. На думку Яна Харіса, концепція PE передбачає культивування бажання у людей досягнення миру; ненасильницькі альтернативи вирішення конфліктів; навички критичного аналізу першопричин, що спричиняють та легітимізують несправедливість та нерівність [16, с. 299]. Особа, яка живе в злагоді й гармонії з собою не має потреби в агресії щодо Іншого. Тому деякі автори використовують назву «Освіта задля любові та миру».

У більш вузькому сенсі PE розглядається як засіб профілактики війн та збройних конфліктів. PE – це «програма мотивації молоді до виконання особистого обов'язку в процесі збереження миру, вироблення стійкої позиції та усвідомлення індивідом себе в якості захисника миру; інформування студентів про наслідки війни та соціальної несправедливості, а також про цінності миру та істинних соціальних структур; робота задля їхньої підтримки та розвитку...» [21 с. 64]. Саме в такому значенні ми і будемо розглядати PE в даній статті – «Освіта задля встановлення миру та безпеки».

Існують декілька теоретико-методологічних парадигм, на які спирається PE як прикладна освітня технологія культивування цінності миру.

Однією з таких парадигм є полемологія (від давньогрецьких слів πολέμιος – війна та λόγος – слово, наука). Засновником її є французький соціолог Гастон Бутуль. Він вважав, що шляхом соціологічного аналізу різноманітних джерел з метою запобігання війн можна виявити симптоми, які вказують на початок конфронтації в суспільстві. В 1945 році Г. Бутуль створив Французький інститут полемології, який здійснював цілеспрямовані дослідження походження, етіології і функцій війн в їх біологічних, економічних, демографічних, статистичних, соціологічних вимірах. Полемологія вивчає природу збройних конфліктів, існування війн у часі та просторі, циклічність, інтенсивність, розмір, масштаб,

причинно-наслідкові зв'язки та класифікацію війн [11; 12]. Особливу увагу полемологія приділяє джерелам війни та шляхам їх мінімізації, відповідно, засобам встановлення стійкого миру. При цьому розрізняється «негативний мир» (як відсутність військових дій) та «позитивний мир» (як самодостатній стан, що унеможливує будь-яку агресію, насильство і несправедливість). Саме в межах полемології дослідники вказують на органічний зв'язок «позитивного миру» та освіти.

Іншою впливовою парадигмою, на яку спирається РЕ, є конфліктологія. Черпаючи натхнення в працях Дж. Тернера, Г. Зімеля, Л. Козера та Р. Дарендорфа, конфліктологи вказують на соціальні функції конфлікту, які не завжди мають деструктивний характер. Вміння використовувати конфліктну ситуацію для вдосконалення соціальної системи – велике мистецтво, опанування яким відкриває нові можливості й перспективи [31; 34].

Тривалий час РЕ рухалося в рамках парадигми мультикультуралізму, концентруючи зусилля на визнанні рівних прав на існування різних культур, етносів, конфесій [1; 19; 22; 29]. Щоб у суспільстві затвердилася культура миру, культура комунікації та діалогу, необхідно прийняти принципи неповторності в різноманітності та встановити соціальні норми поваги, гідності та прав кожної людини. Теоретичною базою мультикультуралізму є німецька комунікативна філософія – трансцендентальна прагматика К.О. Апеля і Ю. Габермаса.

Останнім часом набула популярності геофілософська парадигма [3; 18; 28], прихильники якої вказують на відсутність конгруентності географічних та психологічних локусів цивілізації. Зокрема, О. Базалук у книзі “The Theory of War and Peace: The Geophilosophy of Europe” вказує, що війна є насильницьким проникненням одного психпростору в локус іншого психпростору, яке спричиняє істотні зміни в його виявах [3]. Водночас, мир – це узгоджена взаємодія між психпросторами, що призводить, як мінімум, до поваги, максимум – до примноження виявлень один одного. Методологія геофілософії визначає війну й мир як безперервні й нелінійні взаємодії між психпросторами, які на поверхні Землі виявляються в нескінченній зміні меж локацій. Емпіричну основу теорії миру складають факти й закономірності з галузі нейронаук, психології й соціальної філософії, геофілософії, військової історії тощо. Еволюція психпростору – це історія його виявів у локусі й за його межами. Основу еволюції психпростору та його виявів становлять безперервне й нелінійне ускладнення структури й функцій нейронних ансамблів підсвідомості й свідомості, а також безперервне й

нелінійне ускладнення фізико-хімічних сприятливих, провокуючих і підтримуючих факторів зовнішнього середовища. Ускладнення психпростору зумовлюють універсальні фактори й причини еволюції. Війна і мир у цьому безперервному й нелінійному ускладненні – це вияви психпростору, за допомогою яких досягається регуляторний компроміс між протидіючими силами: активним началом і природним добром (або ускладнюваною структурою нейронних ансамблів підсвідомості та свідомості й умовами зовнішнього середовища) [28, с. 55-57]. Єдиним ненасильницьким інструментом, який дозволяє узгодити психпростір з локусом цивілізації, є освіта.

Безумовно, вказані парадигми не вичерпують всього методологічного багатоманіття, на якому будується РЕ (Див.: [20; 21]). Більш того, останнім часом все більше авторів вказують на величезний розрив між теоретичними досягненнями наук та їх практичною реалізацією в освітній сфері [33]. На ліквідацію цього розриву спрямований міжнародний проект ООН під назвою Peace Education [17].

Сьогодні РЕ – це інституціалізована царина теоретичної, емпіричної, освітньо-виховної діяльності експертів з багатьох галузей знань, зібраних у низку професійних асоціацій (найвідомішою серед них є International Peace Research Association, яка існує з 1964 року) [7]. Поширення результатів досліджень забезпечується завдяки наявності низки наукових журналів, таких як “Journal of peace education”, “Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology”, “Journal of Peace Research”, “Peace and Change”, “Conflict Resolution Quarterly” тощо. Програми Peace Education функціонують у багатьох університетах світу. В США вони входять до складу курсу «мирознавство» (“peacemaking”), в Німеччині – до «педагогіки миру» (“Friedenspedagogik”) [18].

Європейській досвід РЕ та досвід постконфліктного врегулювання

В Європі розповсюдження РЕ обумовлена нагальними потребами будівництва Великого Європейського Дому. Трагічні події ХХ століття стимулювали теоретичний і, головне, практичний пошук безпечного співіснування, унеможливлення війн і примирення народів. У контексті загальноєвропейської ідеї ідентичності, мир і безпека є безперечною основою для цілісної системи ефективного впровадження європейських цінностей. Ці цінності формують людський капітал, виражений через толерантність, відповідальність, довіру. Серед прикладів більш-менш успішного вирішення

суперечностей та побудови стійкої моделі суспільного розвитку слід назвати подолання наслідків Другої світової війни, пом'якшення наслідків «Холодної війни», об'єднання Німеччини, розпаду СРСР та Югославії, вирішення міграційної кризи [30].

З огляду на довготривалу перспективу, ЄС обрав курс на громадянське виховання, тому змістовні елементи РЕ можна знайти в навчальних курсах початкової, середньої та вищої школи. Присутні вони й у програмах формальної та неформальної освіти для дорослих, емігрантів, а також включені до структури релігійної освіти. Незважаючи на гучну заяву Ангели Меркель про те, що політика мультикультуралізму себе не виправдала, у європейців просто немає іншого виходу, як навчитися жити разом.

Характерною рисою європейського інваріанту РЕ є об'єднання зусиль освітян і науковців. Концепція РЕ закладена в основу діяльності низки освітніх і дослідницьких центрів Європи. Серед них слід вказати на установи Німеччини: Global Public Policy Institute (GPPi) (Берлін); Institute for Peace Research and Security Policy (Гамбург); Frankfurt Peace Research Institute (Франкфурт); Великої Британії: Desmond Tutu Centre for War and Peace Studies (Ліверпуль); Senator George J. Mitchell Institute For Global Peace, Security And Justice (Белфаст); Скандинавських країн: Stockholm International Peace Research Institute (Стокгольм); Peace Research Institute Oslo (Осло); Tampere Peace Research Institute (Тампере) тощо.

Якщо в «старих» країнах Євросоюзу РЕ виконує переважно функції профілактики миру і формування толерантного ставлення до поліетнічного, поліконфесійного середовища, то для нових членів ЄС до цих функцій додається постконфліктна реабілітація. В тих непоодиноких випадках, коли суспільство пройшло через збройний конфлікт, РЕ може запропонувати універсальні рецепти замирення та реінтеграції [8; 10]. Наприклад, у Боснії та Герцеговині аналог програми «Освіта задля встановлення миру» функціонує з 2000 року. Він охопив близько 112 освітніх закладів різного рівня з майже 80 000 слухачів [9]. Аналогічні програми функціонують і в інших балканських країнах.

Нова інклюзія РЕ: постконфліктні неблагополучні групи населення і депресивні регіони

Зазвичай адресатом програм РЕ є всі громадяни країни, але особлива увага приділяється тим групам, які через низку відомих причин втратили перспективи для подальшого нормального розвитку. Ці неблагополучні (англ. – disadvantaged) категорії населення інколи

називають депресивними. До них традиційно належать люди, які мають більший ризик соціального відчуження, бідності, дискримінації, насильства, ніж основне населення. Сюди зараховують представників етнічних меншин, мігрантів, інвалідів, ізольованих літніх людей та дітей [32].

Інколи депресивними стають цілі регіони. Частіше за все так буває, коли економіка орієнтована лише на одне джерело доходу, яке з часом зникає. Хрестоматійним прикладом депресивних регіонів є вугільні басейни після вичерпання шахт і кар'єрів, або райони золотодобування (пригадаємо славнозвісний Доусон-сіті на річці Клондайк у Канаді після закінчення «золотої лихоманки»). Внаслідок перекосів промислового розвитку та мінливості ринкової кон'юнктури депресивні регіони час від часу з'являються навіть у розвинутих країнах Європи – Німеччині, Франції, Великій Британії, Італії.

Економічна співпраця європейських країн з самого початку історії ЄС була спрямована на створення цивілізаційного простору з високими соціальними стандартами та розчинення депресивних груп і регіонів як потенційного джерела соціальної нестабільності та державної незахищеності. Тому не дивно, що до неблагополучних категорій населення РЕ використовувала інклюзивний підхід.

З розпадом соціалістичного табору в країнах Південно-Східної Європи, так само як і на теренах пострадянського простору, виникли нові джерела війн і конфліктів [26]. В тих суспільствах, що пережили збройні конфлікти, з'являються нові депресивні групи, які за інших умов вважались би цілком «нормальними». Як правило, ці групи географічно локалізовані поблизу зони бойових дій і потребують серйозної гуманітарної підтримки [5].

Перелік осіб, які належать до неблагополучних або депресивних груп, внаслідок збройних конфліктів значно розширюється за рахунок внутрішньо переміщених осіб, військовослужбовців, постраждалих від бойових дій цивільних (фізично, психологічно, фінансово), родичів загиблих. Набуває розповсюдження феномен «раптової бідності», коли здорова і здатна до праці людина внаслідок бойових дій втрачає все, що накопичувала протягом життя.

Особливо небезпечно, що значна частина депресивних груп репрезентована молодими людьми, які, як авангард розвитку суспільства, втратили перспективи на майбутнє. Крах стабільного життя, професійної кар'єри, фізичних і психологічних травм вимагають інклюзивного

підходу до соціальної реабілітації та інтеграції. Позначені категорії мають ефект «соціальної інфекції», що, в свою чергу, є руйнівним і дестабілізуючим фактором розвитку всього суспільства. Нехтування специфічними інтересами представників даних груп загрожує зростанням антисоціальних явищ: соціальної апатії, побутового насильства, алкоголізму, наркоманії, загального рівня агресії, від якого залишається лише крок до соціальних вибухів та руйнівних конфліктів.

Інноваційний метод, яким ЄС може поділитися з країнами Східного партнерства, – це використання соціальних технологій для досягнення громадянської гармонії шляхом діалогу, толерантності, компромісу та консенсусу. Інноваційний потенціал європейської версії РЕ може бути залучений до забезпечення добробуту шляхом формування соціальної відповідальності, зниження ступеня агресивності, підвищення рівня довіри до інститутів громадянського суспільства та органів державної влади.

Peace Education в Україні: проблеми та перспективи

Україні, яка стала жертвою російської гібридної агресії та існує у стані напівзамороженого конфлікту, доцільно вивчати європейський досвід РЕ, адаптувати та використовувати його для подолання наслідків війни засобами освіти. Ця аксіоматична, на думку авторів, теза, на жаль, далеко не завжди знаходить порозуміння серед українських інтелектуалів. Знаходячись у полоні власних політичних ілюзій щодо можливості продовження війни «до переможного кінця», вони дискредитують базові принципи РЕ, підмінюючи його питаннями «амністії», «діалогу з терористами», «державної зради» і т. ін. Подібні міркування є не єдиною, але суттєвою причиною того факту, що програма «освіта заради миру» знаходиться в нашій країні в зародковому стані.

Українська школа виявилася неготовою протистояти викликам війни. Якщо на ранньому етапі конфлікту вона явно програвала пропагандистській атаці з боку Росії, то після завершення «гарячої фази» вчителі лише розпочинають «воювати» в шкільних класах. Доводиться із сумом констатувати, що державницько-патріотична складова гуманітарної підготовки молоді, яка б мала унеможливити підтримку антиукраїнських сепаратистських рухів, була фактично провалена. Скасування обов'язкового статусу соціогуманітарних дисциплін в університетських планах не сприяло виправленню ситуації, а лише поглибила кризу. Необхідного «імунітету» проти зовнішнього

гібридного впливу українська школа так і не виробила.

Війна змусила покинути власні будинки мільйони людей, і діти, що прибувають з Криму і Донбасу, часто потрапляють в агресивне середовище. Педагоги часто виказують безпорадність і – що страшніше – байдужість щодо специфічних запитів дітей-переселенців, які потребують психологічної (інколи навіть психіатричної) допомоги. Окремі випадки милосердя, людяності, уваги і турботи є, скоріше, винятком, ніж нормою.

Переусвідомленню реальної ситуації в освіті в контексті її готовності культивувати цінності миру було присвячено декілька науково-просвітницьких заходів. Серед них варто назвати Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Українське суспільство в умовах війни: виклики сьогодення та перспективи миротворення» (м. Маріуполь, 2017), Міжнародний конгрес «Освіта і наука заради миру та розвитку суспільства» (м. Київ, 2018), Міжнародну науково-практичну конференцію «Толерантність на кордонах Європи: вимір для України» (м. Ужгород, 2018, 2019), Українсько-польський форум «Освіта для миру / Edukacja dla pokoju» (Переяслав-Хмельницький, 2019), Міжнародну наукову конференцію «Соціальне прогнозування та проектування майбутнього країни: проблеми мира та ненасильства в змінах глобального порядку» (м. Запоріжжя, 2019), Круглий стіл в НПУ ім. М.П. Драгоманова «Освіта заради миру та розвитку людства» (м. Київ, 2019) та ін.

Втім, незважаючи на потужну соціально-філософську рефлексію вітчизняних реалій та багату національну педагогічну традицію, елемент миротворчості не інкорпорований в українську освіту на системному рівні.

З іншого боку, це відкриває широкі перспективи для подальшого розвитку РЕ як у форматі початкової, середньої, так і вищої освіти. Слід вітати ініціативи просвітницьких організацій, зокрема, товариства «Знання» [35], щодо включення миротворчих новацій у свою діяльність. Вочевидь, своє слово має сказати колектив Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. А головне – щоб ідеї РЕ знайшли своє місце у вигляді навчальних спецкурсів, тренінгів, модулів, тем, окремих питань, тобто дійшли до конкретного студента, учня – і мали зворотній зв'язок [13]. В ідеалі, доцільно розробити комплексну програму РЕ на державному рівні, завданням якої було б створення соціального середовища, в якому рецидиви агресії, насильства та порушення прав людини було б неможливим.

Висновки.

В Європейському Союзі накопичений значний досвід фасилітації у вирішенні збройних конфліктів, постконфліктної реабілітації, формування культури толерантності. Одним із засобів трансляції цього досвіду є проект Peace Education, спрямований на профілактику конфліктів, зниження рівня агресивності та насилля. Пам'ятаючи, що війні легше запобігти, ніж її припинити, необхідно системно і цілеспрямовано проводити роз'яснювальну роботу серед молоді щодо цінності миру, стабільності і добробуту. Особливе значення PE набуває для країн, які мають досвід «занурення» в конфлікт. Пострадянські держави (Молдова, Азербайджан, Вірменія, Грузія, Україна) зіткнулися із ситуаціями, які деякі європейські країни вже пройшли, і змушені шукати вирішення

тих саме проблем, які в країнах-членах ЄС були відносно успішно подолані. Тому необхідно вивчати цей досвід, реалізовувати досягнення у національні освітні простори. При цьому на особливу увагу заслуговують породжені війною «нові інклюзивні категорії» – учасники бойових дій, цивільні особи, що фізично, психологічно, фінансово постраждали від збройного конфлікту, родичі загиблих, переселенці тощо. Ці категорії є потенційними трансляторами негативного досвіду насильницького вирішення проблем. Успішні практики подолання інкапсуляції депресивних груп – такі, як, наприклад, відкриті кордони та освітній простір, академічна мобільність, і програми професійної перепідготовки можуть бути реалізовані в Україні з адаптацією до національних реалій.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ:

1. Altinay F. Role of technology and management in tolerance and reconciliation education / F. Altinay, G. Dagli, Z. Altinay // *Quality & Quantity*. 2017. 51(6). С. 2725-2736. doi:10.1007/s11135-016-0419-x
2. Barber M. Brief Remarks on Education and the Causes of War / M. Barber. – Moscow School of Social and Economic Sciences. 12 December 2009. <http://www.eduwonk.com/BarberMosccommDec%2009.pdf>
3. Bazaluk O. A. The Theory of War and Peace: The Geophilosophy of Europe / Oleg Bazaluk. – Cambridge Scholars Publishing, 2017. 185 p.
4. Bodinet J. C. Pedagogies of the futures: Shifting the educational paradigms / J.C. Bodinet // *European Journal of Futures Research*. 2016. – 4(1). doi:10.1007/s40309-016-0106-0
5. Braun-Lewensohn O. Attitudes toward war and peace and their relations with anxiety reactions among adolescents living in a conflictual area / O. Braun-Lewensohn, S. Abu-Kaf, S. Sagy // *Journal of Youth Studies*, 2015. 18(1). P. 68-79. doi:10.1080/13676261.2014.933193
6. Cerdeira R. B. Relevance of the Evaluation for the Academic Training Processes. A Perspective from the Episteme of Peace / R.B. Cerdeira, G. Asprino, N. Molero // *Orbis*, 2017. 13(38). P. 5-18.
7. Corkalo D. Peace Education. The Development of Peace Education and Its Basic Principles / Dinka Corkalo // *Education Encyclopedia* <https://education.stateuniversity.com/pages/2314/Peace-Education.html>
8. Cuberos E. G. R. Transconflict: Elements for a Possible Utopia from Education / E. G. R. Cuberos, U. I. E. Vasquez // *Panorama*. 2016. 10(18). P. 94-100.
9. Danesh H.B. Towards an integrative theory of peace education / H.B. Danesh // *Journal of peace education*. 2006. № 3.1. P. 55-78.
10. Deutsch Morton. Constructive Conflict Resolution: Principles, Training, and Research / Morton Deutsch // In: *The Handbook of Interethnic Coexistence*, ed. Eugene Weiner. New York: Continuum, 1998.
11. Dodonov R. Polemological Paradigm of Hybrid War Research / R. Dodonov, H. Kovalskiy, V. Dodonova, M. Kolinko // *Philosophy and Cosmology*. 2017. V. 19. P.97-109.
12. Dodonov R. Polemological paradigm of comprehension of essence of hybrid war / R. Dodonov, V. Dodonova, L. Mozgovoy // *Вісник Донбаського державного педагогічного університету. Серія: Соціально-філософські проблеми розвитку людини і суспільства*. 2018. – Вип. 2(9). С.7-17.
13. Duckworth C. "Students can change a school": Understanding the role of youth leadership in building a school culture of peace / C. Duckworth, T. Albano, D. Munroe, M. Garver // *Conflict Resolution Quarterly*. 2019. 36(3). 235-249. doi:10.1002/crq.21245
14. Gomez N. P. Continuous Formation System for the Development of Education for Peace / N. P. Gomez, M. V. Rodriguez, S. R. A. Gonzalez // *Revista Universidad Y Sociedad*. 2017. 9(2). P.101-109.
15. Guetta S. Peace Education: Contexts, Theories, and Methodological Aspects / S. Guetta. 2017. Vol. 11.
16. Harris I. M. Types of peace education / I. Harris // *How Children Understand War and Peace*. Ed. by Raviv A., Oppenheimer L., Bar-Tal R. San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1999. 371 p.
17. James S. Chapter 9: The United Nations and Peace Education / S. James // *Encyclopedia of Peace Education*. – Charlotte: Information Age Publishing, 2008. P. 75-83.
18. Klepko S. Pedagogy of Peace and Philosophy of War: the Search for Truth / S. Klepko // *Future Human Image- An International Journal for Philosophy Psychology and Education*. 2017. No 7. P. 46-49.
19. Medrano-Dominguez R. M. The School Construction of a Culture of Peace / R.M. Medrano-Dominguez // *Revista Ra Ximhai*. 2016. 12(3). P. 297-308.

20. Meneses F. R. Theoretical and Conceptual Framework of Inclusive Education and Its Relationship with Education for Peace / F. R. Meneses, J.G.E. Reyna // *Revista Ra Ximhai*. 2015. 11(1). P. 153-168.
21. Page J.S. Peace Education: Exploring Ethical and Philosophical Foundations / J.S. Page. Charlotte: Information Age Publishing, 2008. 185 p.
22. Patino-Alvarado M.Y. Environments Generating Peace to Eradicate Discrimination. A View from the Education for Peace and Multiculturalism / M.Y. Patino-Alvarado // *Revista Ra Ximhai*. 2016. 12(3). P.117-127.
23. Pugh J. D. Mapping the field of international peace education programs and exploring their networked impact on peacebuilding / J.D. Pugh, K. Ross // *Conflict Resolution Quarterly*. – 2019. 37(1). P. 49-66. doi:10.1002/crq.21256
24. Roman A. D. H. Education for Peace in High School, Is That Possible? / A. D. H. Roman // *Revista Ra Ximhai*. 2015. 11(1). P. 33-50.
25. Salomon Gavriel. Peace Education: The Concept, Principles, and Practices around the World / Gavriel Salomon, Baruch Nevo. New York: Erlbaum, 2002.
26. Shonholtz Raymond. Conflict Resolution Moves East: How the Emerging Democracies of Central and Eastern Europe Are Facing Interethnic Conflict / Raymond Shonholtz // In: *The Handbook of Interethnic Coexistence*, ed. Eugene Weiner. New York: Continuum, 1998
27. Taufik T. Implementation of Peace Education in Pluralistic Schools / T. Taufik // *International Journal of Behavioral Science*. 2016. 11(1). – P.45-52. doi:10.14456/ijbs.2016.4
28. Базалук О. А. Теория войны и мира / О.А.Базалук // *Философская мысль*. 2016. № 6. С. 28-52.
29. Гібридна війна: in verbo et in praxi : монографія. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 412 с.
30. Додонов Р. Світовий досвід постконфліктної реабілітації та замирення в контексті подій на Сході України / Р. Додонов // *Нова парадигма*. 2016. Вип. 129. С.15-25.
31. Додонов Р.О. Східноукраїнський конфлікт у дзеркалі соціально-філософської рефлексії: Монографія / Р. Додонов. Вінниця: ГЛОБУС ПРЕСС, 2016. 200 с.
32. Засенко В. Інклюзія: філософія освіти для миру / В. Засенко, Л. Прохоренко // *Освіта для миру = Edukacja dla pokoju: зб. наук. пр.: у 2 т. К.: Вид-во ТОВ «Юрка Любченка», 2019. Т.1. С.109-118.*
33. Зінченко В.В. Соціально-філософський аспект сучасних західних концепцій суспільної інституалізації освіти / В.В. Зінченко // *Філософія освіти*. 2009. № 8(1-2). С. 226-236.
34. Ковальський Г. Полемологія та конфліктологія: На шляху до осмислення природи гібридної війни / Г. Ковальський, Р. Додонов // *Наука. Релігія. Суспільство*. 2018. № 1 (61). С.16-27.
35. Кушерець В. Освіта для миру в умовах війни на Сході України / В. Кушерець // *Освіта для миру = Edukacja dla pokoju: зб. наук. пр.: у 2 т. К.: Вид-во ТОВ «Юрка Любченка», 2019. Т.1. С. 661-670.*
36. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / За заг. ред. В.П. Горбуліна. К.: НІСД, 2017. 496 с.

REFERENCES:

1. Altinay F. Role of technology and management in tolerance and reconciliation education / F. Altinay, G. Dagli, Z. Altinay // *Quality & Quantity*. 2017. 51(6). С. 2725-2736. doi:10.1007/s11135-016-0419-x
2. Barber M. Brief Remarks on Education and the Causes of War / M. Barber. – Moscow School of Social and Economic Sciences. 12 December 2009. <http://www.eduwonk.com/BarberMosccommDec%2009.pdf>
3. Bazaluk O. A. The Theory of War and Peace: The Geophilosophy of Europe / Oleg Bazaluk. Cambridge Scholars Publishing, 2017. 185 p.
4. Bodinet J. C. Pedagogies of the futures: Shifting the educational paradigms / J.C. Bodinet // *European Journal of Futures Research*. 2016. 4(1). doi:10.1007/s40309-016-0106-0
5. Braun-Lewensohn O. Attitudes toward war and peace and their relations with anxiety reactions among adolescents living in a conflictual area / O. Braun-Lewensohn, S. Abu-Kaf, S. Sagy // *Journal of Youth Studies*, 2015. 18(1). P. 68-79. doi:10.1080/13676261.2014.933193
6. Cerdeira R. B. Relevance of the Evaluation for the Academic Training Processes. A Perspective from the Episteme of Peace / R.B. Cerdeira, G. Asprino, N. Molero // *Orbis*, 2017. 13(38). P. 5-18.
7. Corkalo D. Peace Education. The Development of Peace Education and Its Basic Principles / Dinka Corkalo // *Education Encyclopedia* <https://education.stateuniversity.com/pages/2314/Peace-Education.html>
8. Cuberos E. G. R. Transconflict: Elements for a Possible Utopia from Education / E. G. R. Cuberos, U. I. E. Vasquez // *Panorama*. 2016. 10(18). P. 94-100.
9. Danesh H.B. Towards an integrative theory of peace education / H.B. Danesh // *Journal of peace education*. 2006. № 3.1. P. 55-78.
10. Deutsch Morton. Constructive Conflict Resolution: Principles, Training, and Research / Morton Deutsch // In: *The Handbook of Interethnic Coexistence*, ed. Eugene Weiner. New York: Continuum, 1998.
11. Dodonov R. Polemological Paradigm of Hybrid War Research / R. Dodonov, H. Kovalskyi, V. Dodonova, M. Kolinko // *Philosophy and Cosmology*. 2017. V. 19. P.97-109.
12. Dodonov R. Polemological paradigm of comprehension of essence of hybrid war / R. Dodonov, V. Dodonova, L. Mozgovoy // *Вісник Донбаського державного педагогічного університету. Серія: Соціально-філософські проблеми розвитку людини і суспільства*. 2018. Вип. 2(9). С.7-17.

13. Duckworth C. "Students can change a school": Understanding the role of youth leadership in building a school culture of peace / C. Duckworth, T. Albano, D. Munroe, M. Garver // *Conflict Resolution Quarterly*. 2019. 36(3). 235-249. doi:10.1002/crq.21245
14. Gomez N. P. Continuous Formation System for the Development of Education for Peace / N. P. Gomez, M. V. Rodriguez, S. R. A. Gonzalez // *Revista Universidad Y Sociedad*. 2017. 9(2). P.101-109.
15. Guetta S. Peace Education: Contexts, Theories, and Methodological Aspects / S. Guetta. 2017. Vol. 11.
16. Harris I. M. Types of peace education / I. Harris // *How Children Understand War and Peace*. Ed. by Raviv A., Oppenheimer L., Bar-Tal R. San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1999. 371 p.
17. James S. Chapter 9: The United Nations and Peace Education / S. James // *Encyclopedia of Peace Education*. Charlotte: Information Age Publishing, 2008. P. 75-83.
18. Klepko S. Pedagogy of Peace and Philosophy of War: the Search for Truth / S. Klepko // *Future Human Image- An International Journal for Philosophy Psychology and Education*. 2017. No 7. P. 46-49.
19. Medrano-Dominguez R. M. The School Construction of a Culture of Peace / R.M. Medrano-Dominguez // *Revista Ra Ximhai*. 2016. 12(3). P. 297-308.
20. Meneses F. R. Theoretical and Conceptual Framework of Inclusive Education and Its Relationship with Education for Peace / F. R. Meneses, J.G.E. Reyna // *Revista Ra Ximhai*. 2015. – 11(1). P. 153-168.
21. Page J.S. Peace Education: Exploring Ethical and Philosophical Foundations / J.S. Page. Charlotte: Information Age Publishing, 2008. 185 p.
22. Patino-Alvarado M.Y. Environments Generating Peace to Eradicate Discrimination. A View from the Education for Peace and Multiculturalism / M.Y. Patino-Alvarado // *Revista Ra Ximhai*. 2016. 12(3). P.117-127.
23. Pugh J. D. Mapping the field of international peace education programs and exploring their networked impact on peacebuilding / J.D. Pugh, K. Ross // *Conflict Resolution Quarterly*. – 2019. 37(1). P. 49-66. doi:10.1002/crq.21256
24. Roman A. D. H. Education for Peace in High School, Is That Possible? / A. D. H. Roman // *Revista Ra Ximhai*. 2015. 11(1). P. 33-50.
25. Salomon G. Peace Education: The Concept, Principles, and Practices around the World / Gavriel Salomon, Baruch Nevo. New York: Erlbaum, 2002.
26. Shonholtz R. Conflict Resolution Moves East: How the Emerging Democracies of Central and Eastern Europe Are Facing Interethnic Conflict / Raymond Shonholtz // In: *The Handbook of Interethnic Coexistence*, ed. Eugene Weiner. New York: Continuum, 1998
27. Taufik T. Implementation of Peace Education in Pluralistic Schools / T. Taufik // *International Journal of Behavioral Science*. 2016. 11(1). P.45-52. doi:10.14456/ijbs.2016.4
28. Bazaluk O. A. Teory`ya vojny`y` my`ra / O.A.Bazaluk // *Fy`losofskaya mysl`*. 2016. № 6. – S. 28-52.
29. Gibry`dna vijna: in verbo et in praxi: monografiya. Vinnyca: TOV «Nilan-LTD», 2017. 412 s.
30. Dodonov R. Svitov`j dosvid postkonfliktnoyi reabilitaciyi ta zamy`rennya v konteksti podij na Sxodi Ukrayiny` / R. Dodonov // *Nova paradygma*. 2016. Vyp. 129. S.15-25.
31. Dodonov R. Sxidnoukrayins`ky`j konflikt u dzerkali social`no-filosofs`koyi refleksiyi: Monografiya / R. Dodonov. Vinnyca: GLOBUS PRESS, 2016. 200 s.
32. Zasenko V. Inklyuziya: filosofiya osvity` dlya my`ru / V. Zasenko, L. Proxorenko // *Osvita dlya my`ru = Edukacija dla pokoju: zb. nauk. pr.: u 2 t. K.: Vy`d-vo TOV «Yurka Lyubchenka»*, 2019. T.1. S.109-118.
33. Zinchenko V. Social`no-filosofs`ky`j aspekt suchasny`x zaxidny`x koncepcij suspil`noyi insty`tualizaciyi osvity` / V.V. Zinchenko // *Filosofiya osvity`*. 2009. № 8(1-2). S. 226-236.
34. Koval`s`ky`j G. Polemologiya ta konfliktologiya: Na shlyaxu do osmy`slennya pry`rody` gibry`dnoyi vijny` / G. Koval`s`ky`j, R. Dodonov // *Nauka. Religiya. Suspil`stvo*. 2018. № 1 (61). S.16-27.
35. Kusherecz` V. Osvita dlya my`ru v umovax vijny` na Sxodi Ukrayiny` / V. Kusherecz` // *Osvita dlya my`ru = Edukacija dla pokoju: zb. nauk. pr.: u 2 t. K.: Vy`d-vo TOV «Yurka Lyubchenka»*, 2019. T.1. S. 661-670.
36. Svitova gibry`dna vijna: ukrayins`ky`j front: monografiya / Za zag. red. V.P. Gorbulina. K.: NISD, 2017. 496 s.

© **Додонов Р.А.**

доктор философских наук, профессор, заведующий кафедрой философии
Киевского университета имени Бориса Гринченко
(г. Киев, Украина)
ORCID: 0000-0003-1598-499X
r.dodonov@kubg.edu.ua

© **Александрова Е.С.**

доктор философских наук, профессор, декан Историко-философского факультета
Киевского университета имени Бориса Гринченко
(г. Киев, Украина)
ORCID: 0000-0003-0030-1367
o.aleksandrova@kubg.edu.ua

© **Завадский В.Н.**

кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры всемирной истории
Киевского университета имени Бориса Гринченко
(г. Киев, Украина)
ORCID: 0000-0002-0384-5979
v.zavadskyi@kubg.edu.ua

© **Винникова Н.Н.**

доктор филологических наук, доцент, проректор по научной работе
Киевского университета имени Бориса Гринченко
(г. Киев, Украина)
ORCID 0000-0002-5162-4150
n.vinnikova@kubg.edu.ua

PEACE EDUCATION: ЕВРОПЕЙСКИЙ ОПЫТ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ПОДДЕРЖКИ ДЕПРЕССИВНЫХ ГРУПП

***Аннотация.** Статья посвящена переосмыслению европейского и национального опыта преодоления средствами образования проблем депрессивных групп населения, вызванных вооруженными конфликтами. В ЕС накоплен значительный опыт фасилитации в решении вооруженных конфликтов, послевоенной реабилитации, формирования культуры толерантности. Одним из средств трансляции этого опыта является проект Peace Education, направленный на профилактику конфликтов, культивирование ценностей мира, стабильности и благополучия, снижение уровня агрессивности и насилия. Особого внимания заслуживают порожденные войной т.н. «новые инклюзивные категории» – участники боевых действий, гражданские лица, которые физически, психологически, финансово пострадали от вооруженного конфликта, родственников погибших, переселенцы и др. Успешные практики преодоления инкапсуляции депрессивных групп – такие, как, например, открытые границы и образовательное пространство, академическая мобильность и программы профессиональной переподготовки могут быть реализованы в Украине с адаптацией к национальным реалиям.*

Ключевые слова: образование, мир, конфликт, безопасность, неблагополучные группы населения, депрессивные регионы

© **Roman Dodonov**

Doctor of Philosophical Sciences, professor, Head of the Department of Philosophy
Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine)
ORCID: 0000-0003-1598-499X
r.dodonov@kubg.edu.ua

© **Olena Aleksandrova**

Doctor of Philosophical Sciences, professor, Dean of the Faculty of History and Philosophy,
Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine)
ORCID: 0000-0003-0030-1367
o.aleksandrova@kubg.edu.ua

© **Vitalyi Zavadsky**

PhD in historical science, associate professor, associate professor of the World History department,
Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine)
ORCID: 0000-0002-0384-5979
v.zavadskyi@kubg.edu.ua

© **Nataliia Vinnikova**

Doctor of Sciences in Philology, associate professor, Vice-Rector for Research
Borys Grinchenko Kyiv University
(Kyiv, Ukraine)
ORCID 0000-0002-5162-4150
n.vinnikova@kubg.edu.ua

PEACE EDUCATION: EUROPEAN GOOD PRACTICES AND NATIONAL CAPACITY TO SUPPORT THE DISADVANTAGED GROUPS OF PEOPLE AND REGIONS

Summary. *The article is devoted to the re-awareness of the European and national experience of overcoming the problems of depressed groups caused by armed conflicts. The European Union has accumulated considerable experience of facilitating conflict resolution, post-war rehabilitation, formation of a culture of tolerance. One tool for translating this experience is the Peace Education project, aimed at conflict prevention, cultivating the values of peace, stability and prosperity, reducing the level of aggression and violence. The theoretical and methodological foundations of this project are analyzed, including polemology, conflictology, multicultural, communication paradigm, geophilosophy etc. The functions of Peace Education, which include post-conflict reconciliation, are described. This function is of particular importance for post-Soviet states that have gone through armed conflicts (Moldova, Azerbaijan, Armenia, Georgia, Ukraine). They were faced with situations which some European countries have already gone through and are forced to look for solutions to the same problems that have been relatively successfully overcome in EU Member States. Therefore, it is necessary to study this experience, to realize achievements in national educational spaces. Particular attention is paid to the war-generated "new inclusive categories" – combatants, civilians who are physically, psychologically, financially affected by the armed conflict, relatives of the dead, displaced persons, etc. These categories are potential translators of negative experiences of violent problem-solving. Successful encapsulation practices for depressed groups, such as open borders and educational space, academic mobility and vocational retraining programs can be implemented in Ukraine with adaptation to national realities.*

Keywords: education, peace, conflict, security, disadvantaged groups of people, depressed regions.